

Nr 213.

Ankom till riksdagens kansli den 18 juni 1943 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 till täckning av vissa engångsutgifter för försvarsstaben, m. m.

(1:a avd.)

Driftbudgeten.**Fjärde huvudtiteln.**

1:o) **Täckning av vissa engångsutgifter för försvarsstaben.** I propositionen nr 314 har Kungl. Maj:t under fjärde huvudtiteln (bilaga 2, punkt 1 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 21 maj 1943) föreslagit riksdagen att till Täckning av vissa engångsutgifter för försvarsstaben å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisa ett reservationsanslag av 523,100 kronor.

Å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 respektive å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisade riksdagen särskilda anslag för täckning av sådana av försvarsberedskapen föranledda kostnader, som bestritts eller beräknades komma att bestridas under nämnda budgetår med anlitande av å förskottsstaten för försvarsväsendet under fjärde huvudtiteln uppförda förskottsanslag och som icke blivit föremål för särskild framställning till riksdagen. Dessa anslag avsågos för täckning av faktiskt verkställda utgifter från förskottsstaten till och med den 30 juni 1941. Motsvarande täckningsanslag för budgetåret 1941/42 — ett förslagsanslag för täckning av löpande försvarsutgifter samt vissa reservationsanslag för täckning av engångsutgifter — beräknades såvitt avsåg anslagen för engångsutgifter så, att anslagen skulle, bortsett från vissa särskilda förskott för framtida leveranser, förslå för täckning av samtliga till och med den 30 juni 1942 beslutade, icke reglerade anvisningar å förskottsstatens anslag till engångsutgifter, oavsett om anvisningen föranlett utgift under budgetåret 1941/42 eller icke. För ifrågavarande ändamål beviljade riksdagen på förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1942: 316 (bilaga 2, punkterna 1—3, 6, 8, 11 och 12) reservationsanslag å tillhoppa 754,841,600 kronor.

Den beredskapsstat, som Kungl. Maj:t den 30 juni 1942 fastställt att lända

till efter rättelse såsom förskottsstat från och med budgetårsskiftet 1942/43, upptager, bland annat, under fjärde huvudtiteln ett förslagsanslag till Försvarskrafterna: Engångsutgifter å 500,000,000 kronor. Anslaget har redovisats under följande tre delposter, nämligen

Utgifter i anledning av för riksdagen anmälda beslut	
m. m.	kronor 175,000,000
Utgifter i anledning av för riksdagen anmälda äskanden	
m. m.	» 150,000,000
Till Kungl. Maj:ts förfogande	» 175,000,000
	<hr/>
	Summa kronor 500,000,000.

Genom särskilda av Kungl. Maj:t till och med den 30 april 1943 meddelade beslut ha av nämnda anslag till engångsutgifter anvisats tillhopa 170,393,500 kronor. Härtill komma emellertid kostnader för inköp av krigsmateriel, som skett med stöd av vissa av Kungl. Maj:t den 6 februari och den 10 juli 1942 till förvaltningsmyndigheterna lämnade bemyndiganden. Dessa kostnader uppgå, till den del de äro av natur att böra bestridas från förskottsanslag, till 96,513,000 kronor. Departementschefen har ansett, att medel nu böra äskas för täckning av redan verkställda eller kommande utgifter på grund av nämnda anvisningar eller bemyndiganden med (170,393,500 + 96,513,000 =) 266,906,500 kronor.

Redan före den 1 juli 1942 har Kungl. Maj:t bemyndigat förvaltningsmyndigheterna att gå i författning om anskaffande av viss materiel, för vilken kostnaderna vid bemyndigandenas lämnande beräknades uppgå till avsevärda belopp. Vid beräkandet av anslaget till engångsutgifter å beredskapsstaten för budgetåret 1942/43 förutsattes, att dessa kostnader skulle belöpa å nämnda budgetår. För ändamålet upptogs å staten under delposten Utgifter i anledning av för riksdagen anmälda beslut m. m. ett belopp av 175,000,000 kronor. Under innevarande budgetår har från denna anslagspost hittills anvisats vissa mindre belopp, vilka ingå i förenämnda belopp å 170,393,500 kronor. Täckning för de kvarstående utgifterna, vilka beräknas till 143,600,000 kronor, bör enligt departementschefen beredas redan under innevarande budgetår. Härigenom undvikes en uppräknings av förskottsstatens anslag för engångsutgifter för budgetåret 1943/44.

Departementschefen har härefter anfört följande.

Enligt det nu anförda skulle täckning behöva beredas för hittills beslutade, ännu icke reglerade anvisningar eller bundna utgifter på tillhopa (266,906,500 + 143,600,000 =) 410,506,500 kronor. Emellertid torde, såvitt nu kan bedömas, av reservationer å de för budgetåret 1941/42 anvisade täckningsanslagen vissa besparingar kunna disponeras för den nu förestående regleringen. Vidare torde för täckning kunna tagas i anspråk vissa överskottsmedel, belöpande å försvarsväsendets verkstadsnämnds och krigsmaterielnämndens rörelser, ävensom vissa å tidigare leveranser belöpande rabatter, varför det nu aktuella täckningsbehovet skulle kunna minskas till 386,734,900 kronor. Å andra sidan torde i enlighet med de vid beräkandet av täckningsanslagen för budgetåret 1942/43 tillämpade principerna medel jämväl böra beräknas

för täckning av de ytterligare anvisningar som meddelats efter den 30 april 1943 eller beräknas komma att meddelas under återstoden av budgetåret. För detta ändamål erfordras, såvitt nu kan bedömas, tillhoppa 21,936,500 kronor. Inalles skulle sålunda medelsbehovet för täckning av engångsutgifter uppgå till (386,734,900 + 21,936,500 =) 408,671,400 kronor. Beloppet synes, liksom skedde för innevarande budgetår, böra anslagsmässigt uppdelas å följande särskilda anslag vilka för möjliggörande av enhetlig redovisning givits samma benämning som de för innevarande budgetår anvisade täckningsanslagen, nämligen:

Försvarsstaben:	
Täckning av vissa engångsutgifter för försvarsstaben ..	kronor 523,100
Armén:	
Täckning av vissa engångsutgifter för anskaffning av sjukvårdsmateriel m. m.	» 1,050,300
Täckning av vissa engångsutgifter för tygmateriel m. m.	» 321,550,000
Täckning av vissa engångsutgifter för fortifikatoriska anordningar m. m.	» 30,400,000
Marinen:	
Täckning av vissa engångsutgifter för materielanskaffning m. m.	» 45,100,000
Flygvapnet:	
Täckning av vissa engångsutgifter för flygmateriel m. m.	» 10,048,000
Summa kronor 408,671,400.	

För närmare kännedom rörande grunderna för beräkandet av förenämnda täckningsanslag torde få hänvisas till en av riksräkenskapsverket med skrivelse den 30 april 1943 överlämnad promemoria ävensom till en inom försvarsdepartementet upprättad promemoria, vilka handlingar komma att tillställas riksdagens vederbörande utskott.

Under förevarande anslagspunkt har departementschefen hemställt om täckning av vissa engångsutgifter för försvarsstaben. För ändamålet har äskats ett reservationsanslag av 523,100 kronor. Framställning om täckning av övriga i det föregående omnämnda utgifter för engångsanskaffning m. m. göres i det följande.

Utskottet.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att departementschefen funnit sig böra förorda anvisande å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår av medel, tillhoppa 408,671,400 kronor, för täckande av samtliga intill den 30 juni 1943 beslutade, ännu icke reglerade anvisningar eller bundna utgifter å förskottsstatens anslag till engångsutgifter. Utskottet, som tagit del av till utskottet överlämnade handlingar rörande hittills meddelade dispositionsbeslut, har icke funnit anledning till erinran mot ifrågavarande förslag. Utskottet tillstyrker i nu förevarande sammanhang, att medel anvisas för täckning av vissa engångsutgifter för försvarsstaben, 523,100 kronor. Beträffande övriga för täckning av engångsutgifter äskade anslag kommer utskottet att i det följande göra hemställan. Med avseende å förevarande punkt hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Täckning av vissa engångsutgifter för försvarsstaben* å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisa ett reservationsanslag av 523,100 kronor.

2:o) **Täckning av vissa engångsutgifter för anskaffning av sjukvårdsmateriel m. m.** Under hänvisning till vad utskottet under punkt 1:o) anfört hemställer utskottet, med tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2),

att riksdagen må till *Täckning av vissa engångsutgifter för anskaffning av sjukvårdsmateriel m. m.* å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisa ett reservationsanslag av 1,050,300 kronor.

3:o) **Kostnader för viss tygmateriel.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 3) att till Kostnader för viss tygmateriel å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisa ett reservationsanslag av 8,271,000 kronor.

I särskilda skrivelser den 8 juli och den 3 december 1942 har *statens reservförrådsnämnd* hemställt om bemyndigande att till vederbörande militära myndigheter försälja viss i skrivelserna angiven materiel, vilken nämnden enligt bemyndigande av Kungl. Maj:t upphandlat. I anslutning härtill har nämnden framhållit, att ifrågavarande materiel uteslutande avsetts för militära behov samt att, då nämndens lager vore avsett att vara en allmän reserv och sålunda icke borde reserveras för vissa speciella ändamål, materielen borde övertagas av de myndigheter, för vilka den vore avsedd. Från de militära myndigheternas sida hade emellertid framhållits, att medel saknades för övertagande av materielen i fråga. Nämnden hade med hänsyn härtill ansett sig böra underställa frågan Kungl. Maj:ts prövning.

Departementschefen har i ärendet anfört följande.

Värdet av den materiel, som av reservförrådsnämnden föreslagits skola övertagas av de militära myndigheterna, uppgår till i runt tal 19,779,000 kronor. På av statens industrikommission anförda och av riksräkenskapsverket biträdda skäl torde viss materiel alltjämt böra redovisas av reservförrådsnämnden. Värdet av denna materiel uppgår till i runt tal 8,433,000 kronor. Den övriga materielen, representerande ett värde av i runt tal 11,346,000 kronor, torde i enlighet med reservförrådsnämndens förslag böra övertagas av de militära myndigheterna. Enligt vad handlingarna i ärendet utvisa är materiel till ett värde av 740,085 kronor 49 öre av den art, att kostnaderna för densamma böra bestridas från till arméförvaltningens förfogande stående medel, bland annat för materielanskaffning inom femårsplanens ram. Vidare synes materiel till ett värde av 83,702 kronor 23 öre lämpligen kunna bestridas med anlåtande av å riksstat uppfört anslag, som står till flygförvaltningens förfogande. För bestridandet av återstående kostnader för materielens övertagande (11,346,000 — 740,085: 49 — 83,702: 23 =) i runt tal 10,522,200 kronor, torde medel böra äskas av riksdagen. Av sistnämnda belopp belöpa i runt tal 8,271,000 kronor å materiel, som avses skola övertagas av arméförvaltningen, och i runt tal 2,251,200 kronor å materiel, som avses skola övertagas av marinförvaltningen.

Ifrågavarande kostnader, vilka böra bestridas från särskilda å tilläggsstaten till riksstaten för budgetåret 1942/43 uppförda anslag, måste till sin natur vara att betrakta som beredskapskostnader, vilka icke böra belasta den av

1942 års riksdag beräknade kostnadsramen för försvarsväsendets utbyggande under femårsperioden 1942/47. Emellertid torde vid meddelande av bestämmelser rörande anslagens disposition Kungl. Maj:t böra föreskriva, att — i den mån anslagen tagas i anspråk för bestridande av sådana kostnader, som normalt skola gäldas från för femårsplanens genomförande anvisade medel — ifrågavarande anslag skola från sistnämnda medel tillgodogöras häremot svarande belopp.

Under förevarande punkt hemställer jag om medelsanvisning för bestridandet av kostnaderna för den för armén avsedda materielen. Jag torde senare få anmäla motsvarande fråga beträffande den för marinen avsedda materielen.

Utskottet.

Utskottet tillstyrker, att för bestridande av här ifrågavarande kostnader medel i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag anvisas av riksdagen. Av det erforderliga beloppet 10,522,200 kronor belöpa 8,271,000 kronor å materiel, som avses skola övertagas av arméförvaltningen, och 2,251,200 kronor å materiel, som avses för marinförvaltningen. Beträffande sistnämnda belopp kommer utskottet att göra hemställan under en efterföljande punkt.

Med avseende å nu förevarande punkt får utskottet hemställa,

att riksdagen må till *Kostnader för viss tygmateriel* å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisa ett reservationsanslag av 8,271,000 kronor.

4:o) **Täckning av vissa engångsutgifter för tygmateriel m. m.** Under åberopande av vad utskottet under punkt 1:o) anfört får utskottet i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 4) hemställa,

att riksdagen må till *Täckning av vissa engångsutgifter för tygmateriel m. m.* å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisa ett reservationsanslag av 321,550,000 kronor.

5:o) **Täckning av vissa engångsutgifter för fortifikatoriska anordningar m. m.** Under hänvisning till vad utskottet under punkt 1:o) anfört får utskottet, som tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt 5), hemställa,

att riksdagen må till *Täckning av vissa engångsutgifter för fortifikatoriska anordningar m. m.* å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisa ett reservationsanslag av 30,400,000 kronor.

6:o) **Kostnader för viss materielanskaffning.** Under hänvisning till vad utskottet under punkt 3:o) anfört får utskottet med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 6) hemställa,

att riksdagen må till *Kostnader för viss materielanskaffning* å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisa ett reservationsanslag av 2,251,200 kronor.

7:o) **Anskaffning av viss teknisk materiel.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 7) att till Anskaffning av viss teknisk materiel å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisa ett reservationsanslag av 1,030,000 kronor.

Marinförvaltningen har gjort framställning om anvisande av ett belopp av 1,030,000 kronor för anskaffning av viss i skrivelsen närmare angiven teknisk materiel. Ämbetsverket har därvid framhållit, att materiel av ifrågavarande slag icke förelåg i utexperimenterat skick vid uppgörandet av beräkningarna rörande kostnaderna för försvarsväsendets fortsatta utbyggnad och organisation under femårsperioden 1942/47, varför medel icke beräknats för materielens anskaffande. Då anskaffningen vore av avgörande betydelse för marinens försvarsberedskap, hemställde marinförvaltningen, som i ärendet samrått med marinchefen, att medel måtte ställas till förfogande från förskottsanslag.

Departementschefen har i ärendet anfört följande.

Den materiel, varom här är fråga, har nyligen utexperimenterats inom landet och synes kunna bli ett mycket värdefullt tillskott till marinens utrustning. Jag förordar därför, att de äskade medlen ställas till förfogande. Då det ännu är i viss mån tveksamt om materielen kan anses vara av den definitiva karaktär, att den bör införlivas med marinens fredsutrustning, anser jag mig för närvarande icke böra taga ställning till frågan, huruvida kostnaderna för densamma böra inräknas inom den för marinens del av 1942 års riksdag för femårsperioden 1942/47 angivna kostnadsramen.

Med hänsyn till vad som i ärendet anförts tillstyrker utskottet, att det av Kungl. Maj:t äskade anslaget anvisas för ifrågavarande materielanskaffning. Utskottet hemställer,

Utskottet.

att riksdagen må till *Anskaffning av viss teknisk materiel* å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisa ett reservationsanslag av 1,030,000 kronor.

8:o) **Täckning av vissa engångsutgifter för materielanskaffning m. m.** Under åberopande av vad utskottet under punkt 1:o anfört får utskottet i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 8) hemställa,

att riksdagen må till *Täckning av vissa engångsutgifter för materielanskaffning m. m.* å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisa ett reservationsanslag av 45,100,000 kronor.

9:o) **Täckning av vissa engångsutgifter för flygmateriel m. m.** Under hänvisning till vad utskottet under punkt 1:o anført får utskottet med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 9) hemställa,

att riksdagen må till *Täckning av vissa engångsutgifter för flygmateriel m. m.* å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisa ett reservationsanslag av 10,048,000 kronor.

10:o) **Forskningsverksamhet inom sprängämnesområdet.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 10) att till Forskningsverksamhet inom sprängämnesområdet å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisa ett reservationsanslag av 228,000 kronor.

Försvarsväsendets verkstadsnämnd och statens krigsmaterielnämnd hava gjort framställningar om medel för viss forskningsverksamhet inom sprängämnesområdet. Kostnaderna hava beräknats till 227,600 kronor.

Då den forskningsverksamhet som här avses är av stor betydelse för försvaret har departementschefen funnit sig böra tillstyrka, att de medel, som erfordras för verksamhetens bedrivande, äskas av riksdagen. Anslaget har synts departementschefen böra uppföras med ett till 228,000 kronor avrundat belopp. Till en del belöpa dessa kostnader på byggnads- och andra anläggningsarbeten. Med hänsyn till riskerna för anläggningarnas förstörelse genom explosioner eller brand böra enligt departementschefen jämväl dessa anläggningskostnader bestridas av medel under driftbudgeten. Kostnaderna, vilka i stort sett äro betingade av rådande beredskapsförhållanden, hava ansetts icke böra belasta den för försvarsväsendets utbyggande under femårsperioden 1942/47 beräknade kostnadsramen.

Utskottet.

På i ärendet anförda skäl tillstyrker utskottet den äskade medelsanvisningen och får alltså hemställa,

att riksdagen må till *Forskningsverksamhet inom sprängämnesområdet* å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisa ett reservationsanslag av 228,000 kronor.

11:o) **Täckning av vissa löpande försvarsutgifter.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 11) att till Täckning av vissa löpande försvarsutgifter å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 950,000,000 kronor.

För täckning av å förskottsstat redovisade löpande utgifter anvisades å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 ett förslagsanslag av 750,000,000 kronor samt å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42

ett förslagsanslag av 825,000,000 kronor. De slutliga belastningarna å dessa anslag uppgingo till 820,000,000 kronor för vardera budgetåret.

I propositionen 1943: 3 uppskattades det erforderliga medelsbehovet för täckning av löpande förskottsutgifter — inklusive utgifter för krigsfamiljebidrag — till 990,000,000 kronor.

Enligt en av riksräkenskapsverket med skrivelse den 30 april 1943 överlämnad promemoria angående approximativ beräkning av utfallet av fjärde huvudtiteln för budgetåret 1942/43 uppskattas numera de löpande utgifterna för försvarsberedskapen till omkring 950,000,000 kronor. Departementschefen har förordat, att ett förslagsanslag å detta belopp äskas för täckning av de från förskottsstaten ianspråktagna medlen. Anslaget har synts böra disponeras och redovisas enligt samma regler som tillämpats beträffande motsvarande anslag för budgetåren 1940/41 och 1941/42.

Utskottet, som tagit del av de till ärendet hörande handlingarna, får med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag hemställa, *Utskottet.*

att riksdagen må till *Täckning av vissa löpande försvarsutgifter* å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 950,000,000 kronor.

Stockholm den 18 juni 1943.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Joh. Nilsson* i Malmö, *Oscar Olsson, Pauli, Gränebo, Torsten Ström, Lindström, Bernhard Nilsson, Bäckström, Sven Larsson, Ekströmer* och *Persson* i Skabersjö; samt

från andra kammaren: herrar *Jonsson* i Eskilstuna, *Törnkvist, Skoglund* i Dovers-
torp, *Eriksson* i Stockholm, *Andersson* i Prästbol, *Ward, Isacsson, Hansson* i Rubbestad,
Andersson i Södergård, *Nilsson* i Steneberg, *Lindholm* och *Lundberg* i Hälsingborg.